

บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนา คนและสังคมของภานุ พิทักษ์เผ่า

Role of Way of Life for Human and Social Development of Phanu Phithakphao

วิยะดา ตั้งเที่ยงธรรม^{1/} และวันชัย ธรรมสัจการ^{1/}

Wiyada Tangtiangtam^{1/} and Wanchai Dhammasaccakarn^{1/}

(Received: 29 June 2015; Accepted: 19 August 2015)

Abstract: This research aims to study role and the lifestyle of Panu Phithakphao who can be a prototype for human and social development. The data was collected using autobiographical methods: in-depth interview, observing and taking notes, and review from documents. The descriptive analysis was employed to analyze the data. The results showed that the lifestyle of Panu Phithakphao could be divided into three phases: the family bankruptcy, experience from being government official, and opening a new perspective on life with challenging activities. Panu Phithakphao formed self-identity that can be a model for others to follow. He could apply the principle of sufficiency economy for his own living and transfer of knowledge to public. People in community can adapt to solve poverty and can be self-reliant. This process can be adopted by an individual a society. When people are self-sufficient and can be self-reliant, they should share knowledge and help others to create a network with other communities to raise the quality of life in society.

Keywords: Role, way of life, biography of Phanu Phithakphao

^{1/} สาขาวิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จ.สงขลา 90112

^{1/} Department of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla 90112, Thailand

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า สามารถเป็นต้นแบบในการสร้างคนและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาแบบอัตชีวประวัติ สัมภาษณ์เชิงลึกมีการสังเกตและจดบันทึก การเก็บรวบรวมเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการดำเนินชีวิตชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า มีจุดเปลี่ยนแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ครอบครัวล้มละลาย ช่วงประสบการณ์การรับราชการ ช่วงเปิดมุมมองใหม่ในชีวิตกับกิจกรรมที่ทำขาย ภานุ พิทักษ์เผ่า สามารถสร้างตัวตนที่เป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้นำไปปฏิบัติตาม โดยการเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดความรู้สู่สาธารณะ ให้สามารถนำไปแก้ไขปัญหาความยากจนและพึ่งตนเองได้ กระบวนการนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้ตั้งแต่ระดับปัจเจก จนถึงระดับสังคม เมื่อบุคคลมีความพอเพียงสามารถพึ่งตนเองได้ ก็ควรทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยการแบ่งปันความรู้ ความช่วยเหลือผู้อื่น สร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนอื่น และเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น

คำสำคัญ: บทบาท การดำเนินชีวิต ประวัติภานุ พิทักษ์เผ่า

คำนำ

ชีวประวัติของภานุ พิทักษ์เผ่า เป็นคนที่มีขยันเรียนหนังสือตั้งแต่วัยเด็ก ไม่ได้เรียนเพื่อความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ได้เปลี่ยนเป็นเรียนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ได้นำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นโดยการรับราชการครู ต่อมาได้ถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตลอดระยะเวลาที่รับราชการได้เห็นถึงปัญหาความยากจน และหนี้สินของเกษตรกรไทย จึงได้ผันชีวิตมาเป็นเกษตรกร เพื่อที่จะเรียนรู้วิธีการทำเกษตร และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับเกษตรกรและประชาชนที่สนใจให้สามารถนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ จึงได้มาตั้งศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ตามหลักสูตรของคุณย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรม 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ 2) ด้านสุขภาพ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การดีท็อกซ์ เป็นต้น 3) ด้านคุณธรรม การเรียนรู้ศาสนา การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม กิจกรรมทั้ง 3 ด้านที่ภานุ พิทักษ์เผ่า ได้คิดขึ้นโดยคำนึงถึงความสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม อีกทั้งยังได้สร้างร้านครัวเพื่อนสุขภาพ ตั้งอยู่เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนสุภาสารรังสรรค์ อำเภอนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อรองรับผลผลิตจากเครือข่าย ชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า มีหลายเหตุการณ์ที่

เกิดขึ้นในชีวิตส่งผลหรือกำหนดวิถี ความคิด ประสบการณ์ และความเชื่อ ช่วยขัดเกลา สร้างเสริมหรือเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะกับตัวตนภานุ พิทักษ์เผ่า กลายเป็นคนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น มุ่งทำความดีเพื่อส่วนรวม โดยการเป็นต้นแบบดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดความรู้สู่สังคม เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรและประชาชน ได้เข้าถึงข้อมูล ความรู้ เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาภานุ พิทักษ์เผ่า เนื่องจากเล็งเห็นว่าเป็นบุคคลที่ประกอบคุณงามความดีด้วยความเสียสละ ทุมเทก่าลังกาย ก่าลังใจ ก่าลังความคิด และทรัพย์สินเงินทอง เพื่อจรรโลงสังคมส่วนรวมให้เป็นสุข สร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่มากรควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ ให้เกียรติ ให้ก่าลังใจ และสนับสนุนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชีวประวัติ ผลงาน และคุณงามความดีให้คนทั่วไปได้รู้จัก และยึดถือเป็นแบบอย่าง สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชน สังคมได้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พิทักษ์เผ่า ที่สามารถเป็นต้นแบบในการสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งผลงานต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการบริหาร องค์กร ชุมชน และสังคม

อุปกรณ์และวิธีการ

บทบาทการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาคนและสังคมของภานุ พัทธกะแผ่ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาอัตชีวประวัติ (autobiography) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดประเด็นคำถาม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่สามารถยืดหยุ่น และปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) โดยการทำกิจกรรมการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) โดยเฝ้าดูพฤติกรรมกลุ่มคนที่ศึกษาอยู่ห่าง ๆ พร้อมจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตได้ และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์และภาพประกอบบางตอน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. บทบาทการดำเนินชีวิตของภานุ พัทธกะแผ่

ภานุ พัทธกะแผ่ ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2500 เดิมเป็นคนจังหวัดพัทลุง มีคู่สมรสชื่อ นางกรรณา พัทธกะแผ่ ไม่ได้มีบุตรร่วมกัน มีบิดาคือ นายเรวัติ พัทธกะแผ่ และมารดาชื่อ นางอารีย์ พัทธกะแผ่ มีพี่น้องอีก 3 คน ภานุ พัทธกะแผ่เป็นบุตรคนที่ 3 ในแต่ละช่วงวัยของภานุ พัทธกะแผ่ มีจุดเปลี่ยนมากมายหลายวาระ แต่ช่วงเวลานึงจุดเปลี่ยนของชีวิตจะค่อย ๆ ปรากฏขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงทุกครั้งล้วนเป็นคุณที่หนุนเนื่องให้เกิดการพัฒนาตนเป็นลำดับ ทำให้เกิดความสำนึกได้ว่าเราต้องพบเวลาช่วงหนึ่งของชีวิตที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะทำอะไร และเพื่อใคร

จุดเปลี่ยนที่ 1: ครอบครัวล้มละลาย ปี พ.ศ. 2513 ภานุ พัทธกะแผ่ ได้ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนแสงทองวิทยา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทางบ้านประกอบอาชีพธุรกิจสวนตัวหลายอย่าง มีฐานะร่ำรวย ต่อมาธุรกิจได้ล้มละลาย จึงได้ย้ายครอบครัวไปอยู่กรุงเทพมหานคร ภานุ พัทธกะแผ่ ได้ศึกษาต่อชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้นที่กรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2516 โรงเรียนดอนเมือง (ทหารอากาศบำรุง) เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2518 ภานุ พัทธกะแผ่ ได้เข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่โรงเรียนอาชีวศิลปศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากนั้นปี พ.ศ. 2522 ภานุ พัทธกะแผ่ ได้เข้าศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร คณะมัณฑนศิลป์ เป็นการเรียนเกี่ยวกับศิลปะและการออกแบบ ในช่วงที่เป็นนักศึกษาชอบทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์อยู่เสมอ จึงเป็นการบ่มเพาะให้รู้จักเสียสละช่วยเหลือผู้อื่น ประกอบกับช่วงชีวิตวัยเด็กที่เจอปัญหาชีวิตทางบ้านที่เคยมีฐานะร่ำรวยกลับกลายเป็นคนที่มีฐานะยากจน ทำให้เกิดสติในการดำรงชีวิตมากขึ้น จึงได้ตั้งปณิธานแก่ตนเองไว้ว่าหากจบปริญญาตรีแล้วต้องเลือกงานในด้านการช่วยเหลือสังคม

จุดเปลี่ยนที่ 2: ประสบการณ์การรับราชการ ความสุขในชีวิตของใครหลายคนอาจจะอยู่ที่การทำงานได้ค่าตอบแทนสูง แต่ความสุขของภานุ พัทธกะแผ่ อยู่ที่การได้ทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม ได้เลือกอาชีพครูเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนดีขึ้น ภานุ พัทธกะแผ่ สอบบรรจุครูเป็นอันดับ 1 จึงเลือกไปบรรจุสอนโรงเรียนแถบชนบทในกรุงเทพมหานคร และใช้เวลาว่างสอนหนังสือให้กับประชาชนในหมู่บ้าน จึงได้เรียนรู้ถึงชีวิตความทุกข์ยากของชาวบ้าน ประสบการณ์ตรงนี้ทำให้ภานุ พัทธกะแผ่ นำไปถ่ายทอดสอนผู้อื่นในการปรับปรุงแก้ไขชีวิตของคนในสังคมต่อไป และในปี พ.ศ. 2526 ได้ย้ายไปเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเหตุการณ์หนึ่งที่มาเสริมความเปลี่ยนแปลง คือมีนักศึกษาหญิงรายหนึ่งที่เป็นแรงบันดาลใจให้ภานุ พัทธกะแผ่ ตัดสินใจลาออกจากการรับราชการครู เนื่องจากพ่อแม่ของนักศึกษาหญิงคนนี้เป็นชาวนายากจนไม่มีเงินส่งให้ลูกเรียนจบปริญญา เมื่อภานุ พัทธกะแผ่ ทราบเรื่องจึงได้ช่วยเหลือโดยการให้ทุนการศึกษา แต่นักศึกษามีความเกรงใจ และอยากหนีปัญหาชีวิตจึงผูกคอตาย ทำให้ภานุ พัทธกะแผ่ ได้ตระหนักว่าเกษตรกรไทยส่วนใหญ่เป็นหนี้ และมีความยากจน จึงมีความมุ่งมั่นที่จะไปทำหน้าที่ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจัง จึงได้ลาออกจากราชการอย่างกะทันหันโดยไม่รอรับบำเหน็จและ

บ้านบุญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 หลังจากที่ถูก ภาณุ พิทักษ์เผ่า ลาออกจากความเป็นครู จึงได้ถูกทาบทามให้มาเป็น ผู้ช่วยเลขานุการพลตรีจำลอง ศรีเมือง อยู่ 3 สมัย ช่วย วางแผนให้สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครโดยให้จัดตั้งศูนย์บรรเทาความทุกข์ยาก ของผู้คนที่เดือดร้อน และในปี พ.ศ. 2533 จึงได้รับหน้าที่ เป็นผู้อำนวยการศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ สำนักงานเลขานุการ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2536 ภาณุ พิทักษ์เผ่า ทำหน้าที่เป็นประธานสหกรณ์กสิกรรมไร้ สารพิษ จำกัด จัดสรรที่ดินจำนวน 300 ไร่ จังหวัด กาญจนบุรี ของพลตรีจำลอง ศรีเมือง แบ่งพื้นที่ออกเป็น สัดส่วน โดยสร้างเป็นโรงเรียนผู้นำ สร้างสหกรณ์ชื่อว่า “เกษตรไร้สารพิษพลตรีจำลอง ศรีเมือง” สร้างฟาร์มเลี้ยง สุนัขจรจัด สร้างบ้านให้คนไร้บ้านได้มีที่อยู่อาศัย พร้อมทั้ง สอนวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเอง เมื่องานทุกอย่างลง ตั้วภาณุ พิทักษ์เผ่า จึงได้ขอลาออกไปทำตามเป้าหมายของ ตนเอง (ภาพที่ 1)

จุดเปลี่ยนที่ 3: มุมมองใหม่ในชีวิตกับกิจกรรมที่ ทำทนาย ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้เลือกมาทำสวนอยู่ที่อำเภอ รัตภูมิ ซึ่งเป็นที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม (ส.ป.ก. 4-01) ซึ่งเป็นที่ดินที่ให้สิทธิแก่ เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเกษตรกรที่มีที่ดิน เล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพได้นำไปใช้ทำประโยชน์ ทางด้านเกษตรกรรมเท่านั้น (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ เกษตรกรรม, 2558) เลือกทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้ง

ดำเนินชีวิตตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และ เก็บเกี่ยวประสบการณ์ ความรู้ เพื่อไปเผยแพร่ให้แก่ เกษตรกรและประชาชนที่สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ ทำให้ ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้รับโล่เชิดชูเกียรติเกษตรกรตัวอย่าง ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงสามารถสร้างศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อ เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่เลขที่ 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา (ภาพที่ 2) โดยมีเป้าหมาย ในการช่วยให้เกษตรกรไม่เป็นหนี้ ไม่ติดอบายมุข ไม่เป็น ทุกข์เพราะสารเคมี ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข สนุกกับการช่วยเหลือ เพื่อน นอกจากนี้ ศูนย์แห่งนี้มีการบริหารจัดการสิ่งของ เครื่องใช้เพื่อผู้ยากไร้ทั่วประเทศ มีการเลี้ยงอาหารฟรีทุก วันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปีเพื่อเป็นการพบปะสมาชิก นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปสามารถมาร่วมงานได้ เพื่อร่วม ถวายพระพรแด่ในหลวงพร้อมกัน มีการสร้างกองทุน ส่งเสริมชีวิตพอเพียงให้กับผู้ที่มีความต้องการเข้าร่วม อบรมแต่ไม่มีทุนทรัพย์ และการอบรมทำอาหารฟรีให้กับผู้ ที่สนใจทำอาหารมังสวิรัตเพื่อสุขภาพ ในปี พ.ศ. 2540 ภาณุ พิทักษ์เผ่า ได้สร้าง “ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ” ตั้งอยู่ เลขที่ 217/12 ตรงข้ามโรงแรมธนภัทร ถนนสุขสารรังสรรค์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นตลาดจำหน่าย ผลผลิตของสมาชิกเครือข่าย เกียรติคุณและรางวัลที่ได้รับ มีมากมาย เช่น ในปี พ.ศ. 2551 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีสงขลา” ในปี พ.ศ. 2552 ได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็น “คนดีศรีเกษตรอินทรีย์” เป็นต้น

Figure 1 Phanu Phithakphao served as an assistant secretary of Maj. Gen. Chamlong Srimuang

Figure 2 Moral learning center for sufficiency economy

2. บทบาทการเป็นต้นแบบจากภานุ พัทธกะแผ้ว

บทบาทการเป็นต้นแบบ (role model) ที่มีอิทธิพลและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และสังคมด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลเชิงบวกต่อองค์การ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (social cognitive theory) ของอัลเบิร์ต แบนดูรา (ทิสนา, 2546) ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอกด้วยการสังเกตและเลียนแบบ (copy) จากต้นแบบ และตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (mirror neuron theory) ที่รายงานว่าเซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ที่ทำหน้าที่เลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง (สายฤดี, 2554) การเป็นต้นแบบ (role model) ที่ดีโดยยึดหลักการด้านคุณธรรม ยุติธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยใช้สติปัญญา อย่างรอบคอบ ถูกต้อง และไม่เห็นแก่ตัว จะทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อถือศรัทธา และยอมรับในการเป็นผู้นำ สามารถเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้ตามเป็นนักคิดและนักปฏิบัติเพื่อพัฒนาสังคมส่วนรวมต่อไปได้ (สุพรรณิ, 2558)

ภานุ พัทธกะแผ้ว ได้เห็นถึงปัญหาของสังคมเกษตร จึงได้ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาแก้ปัญหาสังคมด้วยวิถีธรรมชาติ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยาก เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น น้ำยาอบปรุประสงค์ การทำน้ำส้มควันไม้ การทำ

บัญชีครัวเรือน การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำจุลินทรีย์ท้องถิ่น สอนหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต สอนสุขภาพองค์รวมที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชีวิตภานุ พัทธกะแผ้ว สามารถพึ่งตนเอง และสามารถจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้และสร้างแรงจูงใจให้แก่เกษตรกรและประชาชน ได้แบบอย่างที่ดี สามารถนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ ส่งผลให้เกษตรกรเกิดการพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและถูกต้องมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่น เพื่อกระจายความรู้ไปสู่ท้องถิ่นอื่น ได้ตระหนักถึงความพอเพียง ภายใต้คุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

3. การนำกิจกรรมของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้

กิจกรรมทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง สามารถชี้แนะทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกด้าน ทุกระดับ ดังนี้

ด้านการศึกษา เน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นฐานจิตใจและคุณธรรม ให้ผู้เรียนตระหนักถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการแสวงหา “ความอยู่ดีมีสุข” มากกว่าความร่ำรวย

ด้านสุขภาพะ เน้นการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยยึดหลักการของความยั่งยืน

ด้านเทคโนโลยี ควรอยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม

ระดับบุคคล การดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของการรู้จักพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยการศึกษาหาความรู้ รู้จักพึ่งตนเอง ให้ชีวิตแบบพอเพียง โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล

ระดับองค์กร คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในธุรกิจอย่างประหยัดและมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับรากฐานความสมดุลระหว่างบุคลากร ทุน และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กร สามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และสามารถวางแผนรับมือกับผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในธุรกิจ ตลอดจนนำไปสู่ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคลากรภายในองค์กร

ระดับชุมชน เกิดการรวมกลุ่มสร้างแรงงานและอาชีพ นำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ผสมผสานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเจริญก้าวหน้าของชุมชน (นิศรา, 2558) เกิดความสามัคคีในชุมชน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง

ระดับสังคม สังคมเข้มแข็ง ผู้คนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สมาชิกในสังคมร่วมกันสืบทอดภูมิปัญญาและพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาประเทศเป็นการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องเร่งรัดให้เกิดการขยายตัวทางการผลิต โดยมีคนและทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ผู้ผลิตจึงใช้วิธีการกระตุ้นค้นหาผู้บริโภค ให้บริโภคที่เกินความจำเป็น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดทำให้หลงลืมภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางออกคือ หันมาใช้ "ระบบเศรษฐกิจพอเพียง" ในท่ามกลางกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยม

ภาณุ พัทธกะเฝ้า เห็นถึงปัญหาที่เป็นต้นเหตุทำให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอ จึงได้แสดงบทบาทที่เป็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลจะแสดงออกในกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่น (กรองแก้ว, 2537) โดยพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงบริบททางภูมิสังคม และดำเนินงานอย่างมีบูรณาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดด้านคุณภาพชีวิต อีกทั้งยังเป็นต้นแบบและถ่ายทอดความรู้สู่สังคม เพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพ ภัทรพงษ์ และคณะ (2554) ได้รายงานว่าการประยุกต์ใช้เพื่อดำรงชีพเหมาะสมกับบุคคลในทุกวงการ และทุกระดับ โดยการวางรากฐานของชีวิตให้มั่นคง ทั้งในด้านความคิด แนวทางปฏิบัติ และการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม โดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความพอเพียง มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้รอบด้าน สามารถนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ผสมผสานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วจึงขยายผลออกไปสู่คนในสังคมเพื่อรวมกลุ่มประชาชนให้มีความเข้มแข็ง และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรประชาชน

สรุป

บทบาทการดำเนินชีวิตของภาณุ พัทธกะเฝ้า มีจุดเปลี่ยนในชีวิต 3 ช่วง คือ ครั้งที่ 1 เป็นช่วงวัยเด็ก ทางบ้านประสบปัญหาธุรกิจล้มละลาย แต่ท้อแท้สิ้นหวัง ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนครั้งที่ 2 คือ การใช้ชีวิตเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ผู้อื่นโดยการเป็นครูสอนหนังสือ ต่อมาถูกทาบทามให้มาเป็นผู้ช่วยเลขานุการ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ตลอดระยะเวลาที่ทำงานได้พบเห็นปัญหาความทุกข์ของเกษตรกรไทย ทำให้ภาณุ พัทธกะเฝ้า อยากตั้งศูนย์ช่วยเหลือเกษตรกร จึงเกิดจุดเปลี่ยนในชีวิตครั้งที่ 3 ได้ลาออกมาตั้งศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ภาณุ พัทธกะเฝ้า ได้ศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงและทดลองปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดความรู้จากประสบการณ์จริงที่เผชิญสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหาได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ สามารถนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่น

เห็นเป็นต้นแบบ โดยกิจกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพอเพียง ไปจนถึงการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพ และทักษะวิชาการ เช่น การปลูกผักสวนครัว การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น การทำสบู่สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำยาอเนกประสงค์ การทำเตาผลิตถ่านและน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ตามศักยภาพหรือภูมิสังคมที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้นำไปขยายผลต่อองค์กร ชุมชน และสังคมได้ มีความเข้มแข็งมากขึ้น อีกทั้งยังสร้าง "ร้านครัวเพื่อนสุขภาพ" เพื่อเป็นตลาดรองรับผลผลิตจากเกษตรกรในเครือข่าย

การนำกิจกรรมของทางศูนย์เรียนรู้คุณธรรมเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ ซึ่งสามารถใช้ได้ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับสังคม กล่าวคือต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ สามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล เหมาะกับสถานการณ์ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กรองแก้ว อยู่สุข. 2537. พฤติกรรมองค์กร. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 219 หน้า.
- ทิตินา แคมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. เมธีทิปส์, กรุงเทพฯ. 144 หน้า.
- นิศรา จันทร์เจริญสุข. 2558. แนวทางการจัดการความรู้ของธุรกิจชุมชน บ้านกิวแลน้อยและบ้านกิวแลหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 3(1): 49-56.
- ภัทรพงษ์ เกริกสกุล M. W. Neal และธงพล พรหมสาขาณ สกลนคร. 2554. วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำบ่อ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 33(1): 43-54.
- สายฤดี วรกิจโกศาทร. 2554. คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, กรุงเทพฯ. 198 หน้า.
- สุพรรณิ สมิต. 2558. นักคิดและนักปฏิบัติ: ต้นแบบ (role model) ที่สังคมต้องการ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.nidtep.go.th/files/050258_RoleModel.pdf (25 กรกฎาคม 2558).
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2558. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.alro.go.th/alro/alro_prov/template/pubnews_2.jsp?provCode=69&publicNo=153&publicType=13 (14 มีนาคม 2558).